

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Arařtırmalar
Year: 6 - Number: 19 p. 269-272, Spring 2022

**E. Semih Yalçın, Türkiye Cumhuriyet Tarihî Kaynakları, Berikan
Yayınevi, Ankara, 2010, 476 s., ISBN: 9789758736362***

*E. Semih Yalçın, Historical Resources of the Republic of Turkey, Berikan Publishing
House, Ankara, 2010, 476 p., ISBN: 9789758736362*

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1048335>

Kitap Tanıtımı /
Book Review

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
27.12.2021

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
08.02.2022

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
29.03.2022

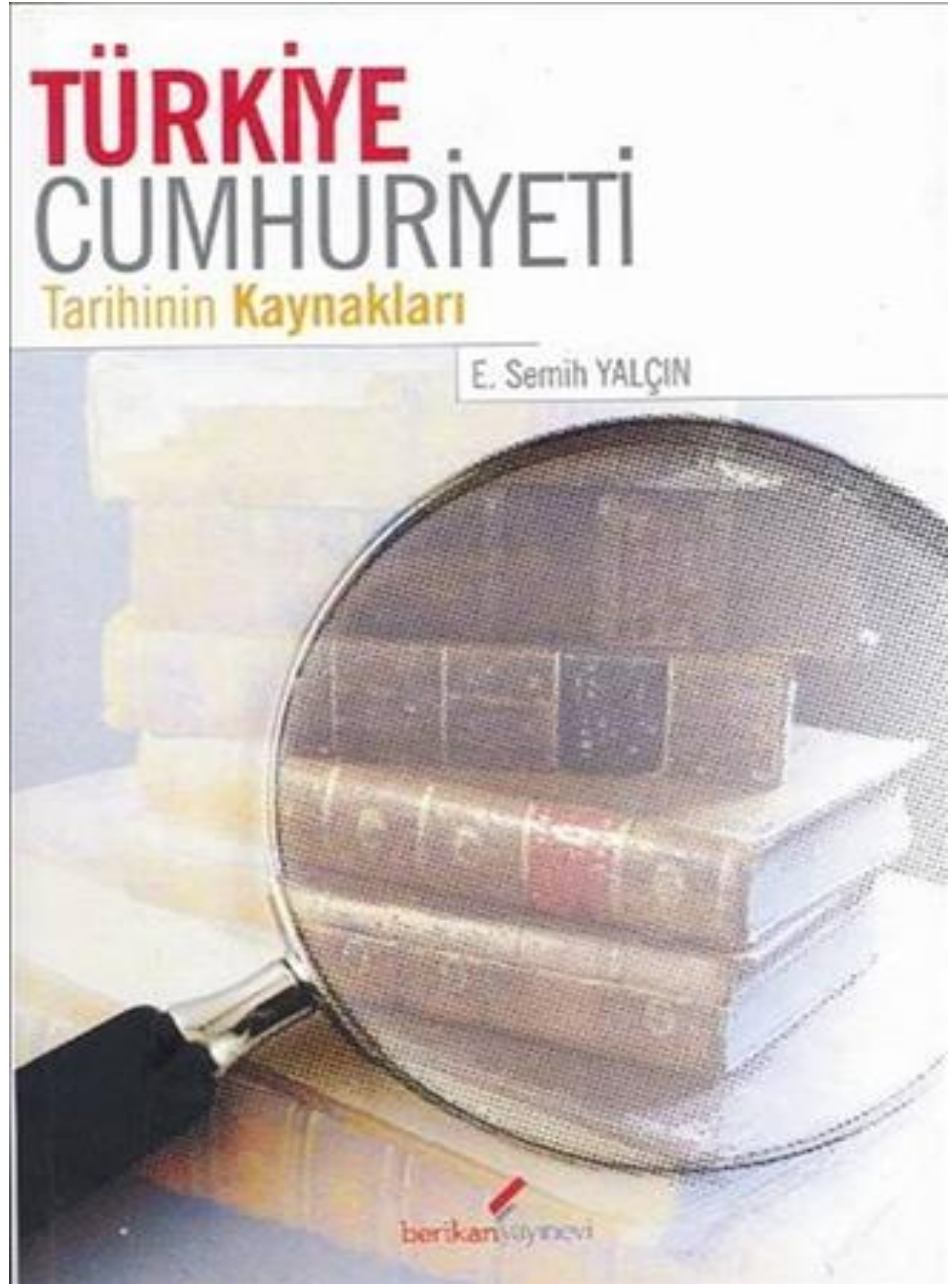
Asya Studies

Tacettin Yeral
Yüksek Lisans Öğrencisi / Erciyes
Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı,
yerat-tcttn@outlook.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0002-3690-7400>

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Yeral, T. (2022). Türkiye Cumhuriyet Tarihî Kaynakları, Semih Yalçın, Berikan Yayınevi, Ankara, 2010, 476 s., ISBN: 9789758736362. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 6(19), 269-272.

Giriş bölümünde ilk olarak tarihin esas konusunun insanlık ve milletler olduğunu dile getirerek okuyucuyu esere hazırlamıştır. Toplumda yaşayan insanların maddi ve manevi ortaya koyduğu her şeyin tarihin konusu olduğu söylenmiştir. Bu yüzden tarihin toplumsal bir rolü olduğu fikri ortaya atılmıştır. Tarih ilmindeki ilk çalışmalardan bahsederek Herodot ve Thukydides gibi düşünürlerden atıfta bulunulmuştur. Tarih kavramının değişik anlamları olduğu; dolayısıyla farklı anlam ve anlayışların ortaya çıktığı dile getirilmiştir. Weber, Bloch, Turner gibi tarihçilerden örnek vererek tarih tanımını pekiştirmiştir. Türk tarih çalışmalarından da Ahmet Cevdet Paşa, Zeki Velidi Togan, Fuat Köprülü, İbrahim Kafesoğlu gibi önemli isimlerden alıntı yapmıştır.

Tarihin bir ilim dalı olarak diğer sosyal bilimlerle iç içe olup ortak çalışmalar yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Tarihin uzun bir zaman dilimi içerisinde gerçekleşen benzer olayları tespit ederek sağlıklı bir sonuç çıkarılması gerektiği dile getirilmiştir. Ayrıca tarih ilminin diğer dalları gibi sürekli geliştiğinin de altı çizilmiştir. Tarih ve tarihçi kavramı üzerinde durarak artık yeni tarihçilik anlayışının tarih felsefesinden uzaklaştığını dile getirmiştir. Yazarın bu görüşü iddialı ve çarpıcı bir fikir olarak göze çarpmaktadır. Yeni tarihçilik ve tarih felsefesi arasındaki bağlantısına daha fazla yer vererek detaya inmesi okuyucu açısından daha net anlaşılabilir.

Yazar eserde tarihin öneminden bahsederken “*Milletlerin; millî kültürlerini ortaya çıkarma, yaşatma ve geliştirmesinde tarih çok önemli bir yere sahiptir. Milleti ve kültürü doğru teşhis etmek tarihin ilmi metotlarla ortaya konulmasına bağlıdır.*” sözleri ile tarih ve tarihçinin görevleri bağlamında önemli noktalara değindiği görülmektedir. Yazar, tarihte bilginin esas olduğunu ve tarihin yazılabilmesi için kaynak tespitinin önemli olduğunu dile getirmiştir. Kaynağın en önemli özelliğinin doğrudan bilgilere erişmekten geçtiğini söylemiştir. Yani dolaylı yoldan ulaşılan ikinci elden kaynakların güvenilirliğinin daha az olduğu söylenmektedir. Fakat kaynakların birincil veya ikincil olarak tasnif edilmediğini de sonradan sözlerine eklemiştir. Burada yazar; keskin bir dille olmasa da dolaylı kaynakların kıymetinin daha az olduğunu dile getirerek subjektif bir dil kullanmıştır.

Yazar, eserin ilk bölümünde ise ilk olarak arşiv kavramının kelime kökeninin nereden geldiği hakkında bilgi vermiştir. Latince, Fransızca ve İngilizce gibi diller aracılığıyla zamanla Türkçeye olan devrim hareketine değinmiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde arşive Hazine-i Evrak veya Mahzen-i Evrak denildiğini sözlerine eklemiştir. Arşiv hakkında Macar tarihçi Lajos Fekete’den örnek vermiş; aynı zamanda 7. Uluslararası Arşiv Konferansı’nda da genel bir tanım konusunda uzlaşıldığı söylenmiştir. Yazar, arşiv kavramını Tülin Aren hocadan alıntı yaparak “*Bir devletin, bir şehrin veya bir şahsın geçmişine ait belgeler topluluğudur.*” şeklinde özetlemiştir. Yazar eserde arşivler hakkında kendi tanımını da şu şekilde yapmıştır:

“*Arşiv, milletlerin tarihi-kültürel mirasıdır. Tarih; sosyoloji, antropoloji gibi bilim dalları için kaynak oluştururlar*” demiştir. Arşivin geçmişle günümüz arasında bağlantı kurmak gibi hayati bir görev üstlendiğini, bir milletin en değerli müessesesi ve devlet varlığının hafızası sayılması gerektiğini sözlerine eklemiştir. Arşiv, tarihimizden gelen bilgi kaynağını gelecek kuşaklara aktararak millî kültürümüzün oluşması bağlamında önem arz eden bir yere sahiptir. Ülkemizin kurtarıcısı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün de dediği gibi “*Tarihini bilmeyen milletler yok olmaya mahkûmdür.*” sözünü yazarın tespitiyle ilişki kurarak değerlendirebiliriz.

Arşiv malzemesinin Osmanlı Devleti döneminde 18. yy. ortalarına kadar titizlikle korunduğunu söyleyen yazar, bu tarihten sonra ihmal yüzünden bir kısmının tahrip olduğunu söylemiştir. Cumhuriyet arşivi hakkında kullanılan belgelerin 50 yıl geçtikten sonra kullanıma sunulduğunu dile getirmiştir. CHP tek parti dönemi ve TBMM’nin bir kısım arşivinin, Kültür Bakanlığının Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün Ankara’daki Cumhuriyet Müzesinin bodrum katında bulunduğunu dile getirerek detaylı bilgi vermesi, eserin kalitesi açısından önemli bir yere sahiptir. Günümüz arşivleri hakkında da bilgi veren yazar, ilk olarak Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve Başbakanlık Cumhuriyet Arşivine yer vermiştir. Osmanlı arşivinin İstanbul’da, Cumhuriyet arşivinin Ankara’da olduğunu söylemiştir. Burada daha detaylı bilgiler verilerek ülkemizin büyük şehirlerinde olan arşivlerin daha kolay ulaşılabilmesine yardımcı olunabilir. Ayrıca arşiv isimleri güncel bir nitelik taşımamaktadır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile başbakanlık kurumu kalkmış böylece Ankara’daki arşiv Cumhurbaşkanlığı arşivi olarak değişmiştir. İstanbul’daki Osmanlı arşivi ise restorasyon ile Sultanahmet’ten Kağıthane’ye taşınmıştır. Burada yazılanlar gibi düzeltmeler yapılarak yeni baskısında yer verilebilirdi. Bu da okuyucu açısından, güncel bilgiye ulaşma açısından önemli bir yere sahiptir.

Yazar; eserin ikinci bölümünde ilk gazetenin ne zaman ortaya çıktığını dile getirerek konu hakkında detaylı bilgiye yer vermiştir. Takvîm-i Vekâyi adlı gazetenin kelime anlamının olayların

takvimi, olayların belli bir düzen içinde yazıldığı yayın anlamlarına geldiğini dile getirmiştir. Gazetenin 1922 yılına kadar, Osmanlı Devleti'nin son 90 yılı hakkında önemli veriler göstermesi açısından dikkate değer bir gazete olduğu savunulmuştur. Ardından Ceride-i Resmîye ve Resmî Gazete hakkında bilgi vererek devam etmiştir. Farklı olarak ise Düsturlar, Zabıt Cerideleri ve Başbakanlık Mevzuatı Külliyyatı hakkında detaylı bilgiler vermiştir. Yazarın burada kitabın diğer bölümlerine göre çok fazla bilgi verdiği görülmektedir. Bu kısımlar daha çok ana hatlarıyla ele alınabilir. Eserin yalın ve açık anlatımı burada göz ardı edilmiş, detaylı bir şekilde uzun uzun anlatılmıştır.

Eserin üçüncü bölümünde ise Cumhuriyet tarihi yazılı kaynaklar konusunda, insanların haberleşmesini sağlayacak önemli kitle iletişim araçlarının gazete ve dergi olduğunu söylemiştir. Tanzimat, Meşrutiyet, Millî Mücadele Dönemi gazeteleri hakkında ön bilgi vermiştir. Yazar, ön bilgileri verirken okuyucuya kolaylık sağlamıştır. Örneğin; ilk gazetenin Julius Caesar döneminde Roma'da çıktığı bilgisini eklemiştir. Bu bilgiler doğrultusunda yazar, okuyucunun bilgiye ulaşması konusunda zengin bilgiler ile bütünleşmesini sağlamıştır.

Dördüncü bölümde ise başvuru eserleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Her tarihinin kitaplığında bulunması gerektiği dile getirilmiştir. Ansiklopediler, sözlükler ve biyografilere yer vererek bunları örneklerle desteklemiştir. Yazarın, Katip Çelebi'nin Keşf'üz Zunûn adlı eserini bibliyografya türü bakımından örnek göstermesi eserin zenginliği açısından önemli bir yere sahip olduğunu göstermiştir.

Beşinci bölümde yazar hatıralar ve biyografilerin önemi üzerinde durmuş ve hatıra, biyografi kavramlarının ne anlama geldiklerinden bahsederek tanımlamalar yapmıştır. Hatıra yazıcılığı başta olmak üzere etimolojik yönden konuyu daha derinlemesine açmıştır. Julius Caesar, Kantakuzenos, Timur ve Babür gibi önemli şahsiyetlerden örnekler verilmiştir. Hatıralar konusunda tarihçileri uyaran yazar; bir eserin tarihine, yayımlayana, eser sahibinin dünya görüşüne mutlaka dikkat edilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün Nutuk adlı eserine dikkat çeken yazar, o dönemki klasik Osmanlıcadan farklı olarak; sade, açık ve yalın bir anlatımın söz konusu olduğunu söylemiştir. Millî değerler bağlamında eserde Cumhuriyet'in tarihi süreci hakkında okuyucuya önemli bilgilerin verildiği dile getirilmiştir. Ayrıca, yazar bu kısımda Yunus Nadi'den Hali Edip'e kadar çok geniş bir hatıra yelpazesi de sunmuştur.

Altıncı bölümde; görüntülü, sesli ve sözlü kaynaklar, yedinci bölümde ise telif ve tetkik eserler kaleme alınmıştır. Görüntülü kaynaklardan özellikle fotoğrafın önemine yer veren yazar, ilk kez 1839 yılında Roland Barthes'in "*Tarih, tarihçi için kesin ama geçici bir tanıklıktır.*" sözüyle örnek vermiştir. Burada söylendiği gibi fotoğraf tarihin tanıklığını yani gerçekliğini bizzat zapt aldığı için önemli bir yere sahiptir. Sözlü kaynaklar hakkında ise geçmiş zamanda yer alan, ağızdan ağıza aktarılan önemli tarihi bilgiler olduğunun altı çizilmiştir. Son bölümde ise telif ve tetkik eserleri hakkında bir tarihinin referans gösterirken dikkat etmesi gerektiği dile getirilmiştir. Çünkü araştırmacının söz konusu olan dönemde yer alması eserin objektifliğine gölge düşüreceğine işaret etmiştir.

Kitap tanıtımı veya kritiği; bir eserin betimlenmesi, analiz edilmesi veya değerlendirilmesini konu edinen süreçtir. Eser incelenmesinin temel noktası eleştiri olması gerekmektedir. Fakat eleştiri yapılırken sadece yüzeysel değil, detaylı bir şekilde olumlu veya olumsuz yönleriyle kapsayıcı bir nitelik olmasına dikkat edilmelidir. Eleştiri yapılarak nedenini de belirtmemiz gerekmektedir. Bu eserde de yazarın dile getirdiği bilgilere değinirken bu bağlamda kalınmaya çalışılmıştır. Eser; bir ön söz, giriş, yedi bölüm, kaynakça ve dizinden oluşmuştur. Yazarın eserde problematik metodu seçtiği görülmektedir. İçindekiler kısmı ile içerik arasındaki uyum dikkat edilmeye çalışılmıştır. Eserin dil yapısı açık ve yalın bir anlatıma sahiptir. Süslü ve anlaşılması zor ifadelerle yer verilmemiş olması, okuyucu için akıcı bir okumaya sahip olmasına neden olmuştur.

Yazarın bu eser hakkında doldurmaya çalıştığı boşluk, Modern Türk Tarihinin yazılı kaynaklarının tasnifini yaparak özellikle bu temel konularda çalışan araştırmacılar için faydalı olacağı görüşü savunulmuştur. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü mezunu olan Prof. Dr. Semih Yalçın, yüksek lisansını Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsün'de doktorasını ise Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlamıştır. "*Tarih, yaşanan tarihi olaylardan kalan eskimiş izlerin anlamlı bilgiye dönüştürülmesinden başka bir şey değildir.*" diyerek tarihin bir tanımını yaparak esere giriş yapmıştır.

Sonuç olarak yazar; tarihi gerçekleri ilmi olarak tasvir etmiştir. Tarih araştırmalarının zaman, mekân ve toplum bağlamında incelenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yazar eserinde tarih nedir, tarih ilmi, tarihçilik gibi kavramlar üzerinde detaylıca durmuş; eserinin ana konusu çerçevesine bağlı kalmıştır. Okuyucunun ihtiyacını karşılamıştır. Yazıldığı dönem itibarıyla böyle bir kaynağa ihtiyaç duyulduğu ve

yazarın bu eser ile tarih kaynakları alanında önemli bir boşluğu doldurduğu görülmektedir. Yazar kaynak kullanımını açısından yerli ve yabancı birçok düşünüre yer vermiş, böylece eserin zengin bir kaynakçası da oluşmuştur. Eser okuyucu tarafından belirgin bir şekilde anlaşılakta ve geniş bir kesime hitap etmiştir. Ayrıca, alana katkı sağladığı görülmektedir. Eserin yüksek lisans ve doktora adayları başta olmak üzere, akademi ile ilgilenen her araştırmacı için faydalı olunacak bir kaynak olduğu anlaşılmaktadır. Eserin bu alanda tek kaynak olması, alandaki boşluğu doldurduğunu göstermektedir. Bu da eserin üzerinden yıllar geçse de başarılı bir kaynak olduğunu ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA

Yalçın, S. (2010). *Türkiye Cumhuriyet Tarihi Kaynakları*. Ankara: Berikan Yayınevi.
